

Néhány gondolat a zagyvaság térnyerése ellen

Tájékozatlannak lenni ugyan nem egy jó állapot, de tájékozódással korrigálható. Az ambíció önmagában még nem érték, de adott helyzetekben igen pozitív emberi tulajdonság. Mint ahogy a nemes célok, eszmék iránti elfogultság is lehet egy ügy melletti feltétel nélküli kiállás természetes velejárója, ugyanakkor könnyen lehet az intolerancia melegágya. De amikor e tulajdonságok egyszerre jelentkeznek, sőt az ambiciózus tájékozatlanság elfogult véleményei írásban is teret nyernek, akkor bizony zagyvaságok születnek.

Folyó év februárjában az első erdélyi táncház indulásának harmincadik évfordulóját ünnepeltük a kolozsvári Tranzit Házban. Az esemény előtti nap, kora reggel csörög a telefon: olvastam-e, hogy mi jelent meg az egyik országos napilapunk hasábjain? Hogy nincs mit ünnepelni!¹²⁶ A felháborodott, amolyan osztálytalálkozóra érkező mindenkori kolozsvári táncházasok értetlenül, megrökönyödve kérdezték, hogy mi, s főleg ki? Provokáció? Nem. Elolvasva az inkriminált írást nyugodtan kijelenthetjük, hogy csak botorság, elfogult, részlelhajló zagyvaság. Szervezői minőségemben – nem akarván az ünnep jó hangulatát megzavarni – úgy döntöttem, döntöttünk, hogy nem reagálunk erre a cikkre, mert nem érdemes. (Csak megmosolyogtuk a szerző tudathasadásos helyzetét: annak ellenére, hogy azt írt, amit írt, hajnalig együtt ünnepelt velünk...) Arra sem reagáltam, amit később, összefoglaló tudósításként az esemény kerekasztal-beszélgetéséről közölt, mivel nyilvánvalóvá vált, hogy az ott elhangzottakból semmit, de semmit nem értett meg. És lehet-e vitatkozni tájékozatlan és ráadásul elfogult emberekkel? Lehet, de nem érdemes. Viszont, amikor a Művelődés márciusi számában közlésre bocsátottam az említett kerekasztal-beszélgetés rövidített és szerkesztett változatának első részét, meglepve (s kissé furcsállva) tapasztaltam, hogy a folyóirat szerkesztői is teret nyújtottak a szóban forgó szerző zagyvaságainak! (Stanik Bence: Évfordulós gondolatok. Művelődés, LX. évf., 3. szám, 2007: 30–31.) S mivel ez a zagyva már személyesen érinti mind az én, mind a mindenkori kolozsvári táncházszervezők munkáját, kénytelen-kelletlen vitába bocsátkozom, noha tudom, hogy hiába...

Van tehát egy fiatalember, aki jelenleg a kolozsvári egyetemen újságírást tanul, és emellett lelkes néptáncos és táncházas. E kettős minőségéből kifolyólag jogosultnak érzi magát, hogy néptáncos, táncházas témákban publikáljon. Hogy – finoman fogalmazva – igen hiányos, felületes a néptáncos, táncházas szakirodalmi ismerete, ez irányú szakmai felkészültsége? Hogy a jó sajtósra jellemző nyitottság és részletes dokumentálódás helyett részlelhajló megjegyzésekkel próbálja prekonceptióit igazolni? Ugyan már, támogatói ilyen kicsiségekre nem adnak, írjon, ha

126 Lásd Stanik Bence: *Nincs mit ünnepelni!* In: Új Magyar Szó, 2007. február 16.

lehet minél merészebbeket, mert így születik az ifjú titán, az „ezt is jól megmondta” szerző. (Igen, ez is egy lehetséges út, csak ennek az útnak a neve: dilettantizmus...) Nos, a fiatalember gondolatmenetét röviden a következőképpen összegezhethetnénk: mit ünnepeltek ezek az egybegyűlt mindenkori kolozsvári táncházások, miért jöttek el (akár külföldről is) találkozni és mulatni, ha jelenleg Kolozsváron nem működik heti rendszerességgel táncház? Miért emlékeztünk és gondolkodtunk közösen, egy kerekasztal-beszélgetés keretében a kolozsvári táncház múltjáról, jelenéről és jövőjéről, ha „semmivel sem kerültünk közelebb a kolozsvári táncház újraélesztéséhez, még elméleti szinten sem”? De mielőtt részletes szövegelemzésbe bocsátkoznánk, lássuk csak – egy kissé közelebbről – azt az elméleti szintet!

A hagyományos népi kultúrában a táncház a spontán tánckedvet szolgáló, kötetlen formájú közösségi táncalkalmat jelenti, s mint ilyen, a kulturális összetevőkön túl a falusi ifjúság közösségi önszerveződésének egyik megnyilvánulása. Kiemelném a „közösségi önszerveződés” fogalmát, hiszen a táncháznak ezt az alapvető sajátosságát a városi táncházak már nem tudták átmenteni, mint ahogyan erre a beszélgetést moderáló Pávai István is rámutatott: „Én azt látom fő problémának, hogy városon még sehol sem láttam olyan táncházat, ahol egy közösség megszervezze magának a táncházat. Tehát nincsenek ilyen »valós« közösségek, hanem csak virtuális vagy alkalmi közösségek jönnek létre” (lásd Művelődés, LX. évf., 3. szám, 2007: 28.). Magyarán: a falusi táncház a maga nemében egy alulról felfelé szerveződő tradicionális civil kezdeményezés volt, ezzel szemben a városi táncház működése mindig egy felülről szervező, a táncházat felvállaló háttérintézménytől (legyen az alapítvány, egyesület, néptáncegyüttes stb.) függ, azaz a hagyományos táncház egy zárt, mondhatni baráti, míg a városi táncház alkalmi közösségi szórakozás. S hogy ez mit jelent? Azt, hogy a városi táncház, amikor a tradicionális folklór alkotásait, elemeit, motívumait nem azok eredeti esztétikai-társadalmi kontextusában, hanem a folklorizmus mintapéldájaként funkcionálva, egy ahhoz képest idegen környezetben használja, akkor eleve nem tudja annak szerepkörét teljes mértékben átvenni. A városi táncház ezért szolgáltatói jelleggel is bír, ezért szervezése elsősorban a megfelelő infrastruktúra biztosítására irányul. És itt tisztázunk egy alapvető dolgot: Kolozsváron 2007 tavaszán az szervez táncházat, aki akar! (És aki tud.) Nem tiltja senki, semmi, így bárki magára vállalhatná annak felelősségét, hogy heti rendszerességgel táncházat rendezzen. Akár Stanik Bence is. Tényleg, miért nem szervez heti rendszerességgel az táncházat, aki legjobban hiányolja? Persze, egy jó táncházhoz megfelelő terem, muzsikus és táncoktató szükségeltetik, hatékony szervező, plakát és reklám, technikai felszereltség stb., mindezekhez pedig pénz. Sok pénz. Persze, ehhez pályázni kell, támogatókat találni, zenészekkel, táncoktatókkal egyezkedni, meg plakátolni és takarítani, egyáltalán gürcölni, dolgozni, s nem széles hejehuja attitűddel közönségként beállítani, majd a partról bekiabálni...

De lássuk csak, hogy a fiatalember milyen konkrét problémákat észlel, azaz miket is ró a szervezők, valamint az ünnepelni érkező régi táncházások számlájára vitriolos, személyeskedő cikkében (megjegyzem, hogy csak néhány, kizárólag

a kolozsvári táncházat érintő zagyvára reagálok!): „30 éves a kolozsvári táncház!” – hirdette a plakát büszkén és kissé elbizakodottan” – írja. Eltekintve attól a kis ferdítéstől, hogy a plakátunkon nem volt felkiáltójel (lásd mellékelve a plakátot), hogyan lehet büszke, s főleg elbizakodott egy megemlékezésre felhívó cím?! (Ezek szerint például a „125 éve született Bartók Béla” plakát cím mintha már beképzelt volna, nem? Hogy 125! Szégyellje magát, aki kitalálta!) S rögtön a következő aranyköpés: „Ugyanis, ha levonjuk a muzsika és táncház nélküli éveket, örülhetünk, ha egyáltalán eléri a katonakort.” Mármint a kolozsvári táncház. Most tekintsünk el attól az egyszerű logikai kapcsolattól, hogy muzsika nélkül nincs táncház, tehát a kettő egy, s számoljuk meg inkább azokat a fránya éveket: Kolozsváron 1977 februárjában indult az első erdélyi táncház, s erre az eseményre emlékeztük 2007 februárjában. Ez harminc év, akárhogy számoljuk. Igaz, voltak rövidebb-hosszabb szünetek, például, amikor az 1980-as évek második felében a kommunista hatalom fokozatosan ellehetetlenítette a táncházak működését. (De fű alatt akkor is továbbélt, lásd Bardocz Sándor: Táncház, illegalitásban. Művelődés, LV. évf., 2. szám, 2002: 9–10.) Az is igaz, hogy nem mindig működött heti rendszerességgel. De a harminc év története azt mutatja, hogy a különböző helyszínek és szervezők váltakozása ellenére mindig akadt, aki egy idő után a táncházat tovább szervezze. „A Tranzit Házban zajló ünnepség lényege a találkozás volt.” Helyénvaló megálapítás. Mégis szerzőnk gondolkodás nélkül rúg egyet a meghívott, hazalátogató vendégeinkbe: „Egyesek messze földről, a határon túlról jöttek haza erre a napra. Elénekeltek az »Erdélyország az én hazám, nem német, / Odavágyik az én szívem, míg élek«-et, hogy másnap beüljenek a Volkswagenbe és hazafurikázzanak Nürnbergbe, jobb esetben Budapestre.” Nos, igen, újabb kis ferdítés. A régi táncházas nemzedék tagjai közül sokan élnek külföldön, közülük néhányan – eleget téve a hívó szónak –, saját költségükön eljöttek emlékezni, találkozni. (És most megint ne azon rágódjunk, hogy vajon miért jobb Pesten mint Nürnbergben(?!), de megjegyzem, senki sem jött Nürnbergből...) A találkozó gálaműsorán Lengyel László (Türeai Laci, ahogyan a táncházasok ismerik, s aki most is Türebén lakik, márpedig tudtommal ez még egy erdélyi település) felkérte az egybegyűlteket, hogy közösen énekeljék el az idézett kalotaszegi hajnalit, aminek a nagyszámú közönség – sorában a néhány tucat külföldről hazalátogatóval – eleget tett. (És egyáltalán: miért baj, ha egy erdélyi, még ha külföldön is él, azt éneкли, hogy „Erdélyország az én hazám”?) Ugyanakkor szerzőnk „ordító hiányosságként” értelmezi, hogy „nincs olyan szervezetünk, amely a táncházakkal törődne”. Vajon 1977–1984 között (a párton és a szekun kívül) milyen szervezet törődött a heti rendszerességgel működő kolozsvári táncházzal? (Sőt, táncházakkal, mert egy időben párhuzamosan kettő is működött.) Meg egyáltalán: miért kellene szervezetbe tömöríteni a közösségi szórakozást? (A felvetett kérdés pontosítását lásd: A félreértés elkerülése végett... Művelődés, LIX. évf. 5. szám, 2006: 22–23.) És mielőtt anonim ürülékeket idézne („adtunk a sz*rnak egy pofont”), jó volna, ha a szerző felfogná, hogy egy kerekasztal-beszélgetés műfajilag kötetlen eszmecsere, s nem döntéshozó közgyűlést jelent, melynek gyakorlati eredménye a médiaviasszhang: például, amikor az ott

elhangzó fontosabb gondolatokat a Művelődés folyóirat a nagyközönség elé tárja. Szóval...

A következő zagyva már személyesen engem érint: „A Zurboló vezetőjét, Könczei Csongort nehezen vitte rá a lélek a megszólalásra, a régiiek unszolására kezdte fejtegetni, mi minden akadályozza őt a táncház megszervezésében. Hiába van terem, hiába van ott a Transzit Ház, nincs olyan zenész, aki rendszeresen ott lenne és végigmuzsikálná az estét – szóltak az érvek.” Hát igen. Én úgy gondolom, hogy az a jó szervezés, amikor nem a szervezőt „hallgatják, látják”, hanem a meghívottakat, így mi (értsd Zurboló) mindig arra törekszünk, hogy rendezvényeinken háttérben maradjunk. És ismét ferdtítés: én egy szóval sem mondtam, hogy valami akadályozna is a táncház szervezésében. (Meg hol van kőbe vésve, hogy a kolozsvári táncház szervezése a Zurboló kizárólagos feladata?) Egyszerűen kijelentettem, hogy állandó zenekar nélkül nincs táncház, s ez így van. Még akkor is, ha Bardocz Sándor és a Tarisznyás zenekar ingyen eljönne muzsikálni, amikor ráérnek. Csakhogy, mivel elfoglalt emberek, rendszeresen nem érnek rá. (Ezt, szemben a szerzővel, tapasztalatból állíthatom. És megjegyzem, hogy a Transzit Ház nem hiába van ott, ahol van, hiszen erre a legjobb példa maga az esemény...) De íme, hogy mennyire nem értette a fiatalember, hogy kiket hallgatott és miről is volt szó: „Az egész kerekasztalosdi idejének kétharmada a zenészkérdésről szolt, a »szükség van zenészekre« ismételtetésén mégsem jutottak túl a felek.” A február 17-én sorra kerülő „kerekasztalosdi” részvevőinek több mint kétharmada zenész volt. (Tehát nem „számos együttes vezető, folklorista” ült le beszélgetni, mint ahogyan azt tévesen többször is jegyzi a szöveg.) Ugyanis a városi táncházakat Kolozsváron is, mint nagyjából mindenhol, elsősorban zenészek kezdeményezték. (Ezt azért illene tudni, ha már a táncházakról írunk...) S ha összeülnek a zenészek megtárgyalni, hogy Erdélyben a táncházak legnagyobb gondja a zenészhiány, a zenészutánpótlás képzése, akkor miről folyhatott volna a beszélgetés? Gondolom az időjárásról. Szóval.

Viszont a szerző pártosan elfogult, amikor arról ír, hogy „kik is azok a szereplők, akik táncházat szervezhetnének Kolozsváron. Adott három táncegyüttes: a Zurboló, a Szarkaláb és az Ördögtérnye. (Adott négy, sőt több táncegyüttes is: a felsorolásból kimaradt Kolozsvár legrégebbi és legpatinásabb néptáncegyüttese, a Bogáncs, de említhetnénk a Báthory Gimnázium tánccsoportját, vagy az Unitárius Kollégium Szamáca Néptánccsoportját is.) Meggyőződésem, hogy e három csapat összefogásából világraszóló táncház születhetne, de nem fog. Egyelőre nincs erre közös szándék és Pozsony Ferenc szolid megjegyzésében is ott lapul az igazság.” Igen, Pozsony Ferenc hozzászólásában a táncház működését és szervezését meghatározható személyközi kapcsolatok jelentőségére is felhívta az egybegyűltek figyelmét, de sajnos nem fejtette ki részletesen, hogy pontosan mire is gondolt, így fogódzót adott a következő zagyvának: személyi ellentétek miatt a felsorolt táncegyüttesek nem képesek egy közös táncházért összefogni! Elképesztő és felháborító! De vizsgáljuk csak közelebbről ezt a kérdést is: a táncegyüttesek a színpadi táncművészet közvetítői (vagy legalábbis azoknak kellene lenniük), tehát elsődleges céljuk nem a táncház szervezése. A táncház hagyományápoló közösségi szóra-

kozás, a néptáncegyüttes pedig hagyományápoló előadó-művészeti csoportosulás, s annak ellenére, hogy ugyanabból a hagyományos tánc kultúrából merítenek, két különböző műfajról van szó. A kerekasztal-beszélgetés pont ezzel a problémafelvétellel indult, idézem Pávait: „Én azt a témát vetném föl, hogy népi együttes kontra tánc ház, ami ugye ezelőtt harminc évvel arról szólt, hogy a színpadon balettoznak, mi pedig majd itt megmutatjuk a tánc házban, hogy hogyan kell igazándiból. Most pedig fordítva van: a népi együttesek tudják, hogy hogyan kell, és hogyha ráérnek, és ha éppen úgy van, akkor megmutatják nekünk, hogy hogyan is kell ezt csinálni” (lásd Művelődés, LX. évf., 3. szám, 2007: 27.) Magyarán: ezelőtt harminc évvel a vezényszó az volt, hogy „le a hagyományos néptáncot a színpadról”, most pedig a színpadi táncosoktól kéri számon, hogy miért nem szerveznek tánc házat! De ha már az említett együttesekről van szó: a kolozsvári Zurboló Táncegyüttes akkor vállalta fel a tánc ház szervezését, amikor az együttes mellett kinevelkedett egy olyan zenekar, a Zurboló Zenekar, amelyik heti rendszerességgel vállalta a muzsikát. (Az indulásról lásd A Zurboló Tánc ház – másfél év a huszonötből. Művelődés, LV. évf., 2. szám, 2002: 10–11.) Így sikerült 2000–2005 között 148 gyerektánc házat és 123 felnőtt tánc házat szerveznünk a Tranzit Házban. (Nem számolva a jelenleg is kéthavonta zajló Zurboló Tánc fórumok keretében tartandó tánc házaikat!) Amikor az állandó zenekarunk felbomlott, megszűnt a rendszeres Zurboló Tánc ház. A Szarkaláb Néptáncegyüttes 2006 ősze óta havonta szervezi a Heltai Tánc házat. Az Ördögtérge Néptáncegyüttes még nem szervezett rendszeres tánc házat. S akkor bújjon ki a szög a zsákból! Kritikus szerzőnk a nemes célokért aggódó objektív újságíró szerepkörében tetszelegve elfelejti közölni a tisztelt olvasókkal, hogy bizony ő is érintett, a felsorolt táncegyüttesek közül az egyiknek tagja. (Puff neked, sajtóetika!) Na, vajon melyiknek? Hogy a bagolynak a nagyfüle! (Megjegyzem, hogy aki nem képes tánc házat szervezni, az a maga tehetetlenségét ne másokon kérje számon, amolyan fogjuk meg és vigyétek stílusban...) És gondolom, hogy így már világos, miért „visszatetsző magyarázkodás” egy általunk szervezett kerekasztal-beszélgetés, miért „csak az oktató hiányzik” a Szarkaláb által szervezett tánc házból (hoppá! csak nem a Szarkaláb vezetőjének tánc oktatói minőségét vonja kétségbe?), és hogy miért „adhatná mondjuk az Ördögtérge” a tánc tanárt... Hogy az a személyi konfliktus rúgja meg!

Szóval! Ha az ember tájékozatlan, akkor dokumentálódik. (Ez hatványozottan érvényes akkor, ha valaki újságírónak tanul!) Ha valamit szeretne, akkor először tesz érte, s csak utána szövegel. De ha valaki részrehajló, s ráadásul rosszindulat vezérli, akkor bizony nagy zagyvák születnek, s ezek ellen a mindenkor kolozsvári tánc ház nevében erélyesen fellépünk, együttal kikérjük magunknak!

Köncei Csongor

(Művelődés, 2007/4. 13–15.)